

Knihovnicko-informační zpravodaj U Nás

Vyšlo: 12.12.2005

Číslo: Ročník 15 (2005), Číslo 4

Sekce: Naše téma

Název článku: Vzdělávání? Vzdělávání!

Autor: Zlata Houšková

Zdroj: <http://unas.svkhk.cz/clanek.asp?id=637>

Vzdělávání? Vzdělávání!

Zlata Houšková

V roce 1998 proběhl první rozsáhlý průzkum kvalifikační struktury pracovníků knihoven, jehož výsledky přispěly k formulování principů mimoškolního vzdělávání pracovníků knihoven v oblasti informačních technologií (IT). Ty se promítly v grantových programech VISK 2 - Mimoškolní vzdělávání knihovníků a Programu podpory výkonu regionálních funkcí knihoven. Oba programy dosud trvají a mají obrovský význam zejména (ale nejen) pro zvyšování počítačové gramotnosti pracovníků knihoven.

V září a říjnu 2004 byl průzkum opakován, aby se podařilo zjistit, jaké jsou trendy ve vývoji knihovnické profese a ve vzdělávání knihovníků. Získaný obraz personální situace v českém knihovnictví je opět výchozím bodem k mnoha dalším krokům v koncepční práci v oboru, v oblasti celoživotního vzdělávání, ale také ve vlastní činnosti knihoven, v plnění jejich funkcí. Z 1 236 oslovených knihoven (cca 780 knihoven obcí a krajů a 456 knihoven specializovaných) přišlo 903 odpovědí (tj. 73 % návratnosti). Výsledkem jsou tedy data o více než 6500 zaměstnanců „veřejných“ (= public libraries) i specializovaných knihoven. Vzhledem k vysokému procentu návratnosti jde většinou o údaje velmi reprezentativní.

Jak jsme tedy na tom s naší kvalifikací, s naším vzděláním? Můžeme zde ovšem uvést jen několik faktů, jen letmo naznačit situaci, protože komplexní pojednání o knihovnickém vzdělání a vzdělávání by bylo nad možností rozsahu tohoto článku.

1. Počítačová gramotnost pracovníků knihoven v porovnání s předchozími lety výrazně stoupla a stoupá. Hlavní zásluhu na tomto příznivém trendu mají vzdělávací centra krajských knihoven a samozřejmě účelové financování z programu VISK 2. Ti knihovníci, kteří využili nabídky kurzů základů informační/počítačové gramotnosti, mohli nabýt počítačové gramotnosti na úrovni evropských požadavků (ECDL), případně i tento certifikát získat. **(V tomto smyslu nejdále pokročili právě Východočeši, kde se počet nositelů certifikátu ECDL – absolventů vzdělávání v rámci VISK 2 - blíží 30 a kde se tento trend bude zřejmě udržovat.)** Horší je to s těmi, kteří kurzů z nejrůznějších důvodů dosud nevyužili. Lze totiž předpokládat, že v příštích letech bude nabídka základního vzdělávání menší. Jednak je program dotován stále méně (a jednou dotace ustane úplně), jednak klesá zájem o základní kurzy a naopak roste zájem o kurzy expertní či alespoň prohlubující. Ačkoliv nelze očekávat, že každý knihovník bude počítačovým expertem, není pochyb o tom, že by měl být kvalifikovaným partnerem svým uživatelům a jistě i expertem na vyhledávání informací z elektronických zdrojů. V tomto smyslu se tedy bez počítačové gramotnosti na velmi dobré úrovni dnes už nikdo z nás neobejde.

2. Jazykové kompetence má podle uvedeného průzkumu až 84,52 % pracovníků knihoven. V knihovnách obcí a krajů převažuje ovšem znalost ruštiny (27,3 % z odpovídajících knihoven), následována angličtinou (20,1 % z odpovídajících knihoven) a němčinou (14,99 % z odpovídajících knihoven). V knihovnách menších sídel ruština

výrazně převažuje a jen ve větších městech je znalost angličtiny častější. Tyto procentuální výsledky nejsou vůbec potěšující, byť se situace od předchozího průzkumu poněkud zlepšila. Evropská unie, do níž jsme nedávno vstoupili a s níž se chceme jistě po všech stránkách srovnávat, předpokládá jako standard kvalifikovaného pracovníka znalost minimálně dvou cizích jazyků. V nejlepším případě by tak (možná) pětina pracovníků knihoven obstála... Je ovšem otázkou, jak byl v průzkumu chápán pojem "aktivní" znalosti jazyka, nakolik hrála roli snaha interpretovat situaci knihovny lépe atd. atd. Se situací v oblasti jazykové výbavy pracovníků knihoven tedy nemůžeme být spokojeni. Znalost minimálně jednoho světového jazyka, především angličtiny, by měla být absolutním minimem u pracovníků ve všech knihovnách; ve většině knihoven by měla být standardem znalost dvou světových jazyků.

3. Znalost knihovnické odbornosti, knihovnického „řemesla“ v průzkumu sledována nebyla, u odborných pracovníků se prostě předpokládá. Do jisté míry však o situaci vypovídá fakt, že dle průzkumu v knihovnách obcí a krajů má opravdu oborové vzdělání necelá polovina knihovníků: 43 % odborných pracovníků – knihovníků má ukončeno středoškolské vzdělání knihovnického typu (střední nebo vyšší odborné) a 10 % vysokoškolské knihovnické vzdělání. 35 % (odborných) knihovníků má středoškolské vzdělání neknihovnické a 10 % vysokoškolské vzdělání neknihovnického zaměření. Navíc můžeme oproti předchozím letům zaznamenat trend snižování podílu pracovníků s oborovým vzděláním (současně i pozitivní, byť mírné zlepšení vzdělanostní struktury, tj. nárůst podílu pracovníků s vysokoškolským vzděláním a pokles podílu pracovníků se základním vzděláním). Samozřejmě existují a jsou využívány rekvalifikační kurzy i kurzy specializační, vzdělávání na pracovištích formou praxe apod. Ale jistě pochybnosti o úrovni odbornosti velké části zaměstnanců knihoven přece jen přetrvávají.

Porovnání těchto dvou oblastí vzdělání se zcela průkazně se zlepšujícími kompetencemi v oblasti IT (i když samozřejmě ani tady zdaleka nemůžeme být spokojeni!!) nám jasně říká, že koncepční postupy a finanční podpora vzdělávání nese své výsledky. Zdá se tedy, že v knihovnách by bylo třeba podpořit jednak odborné vzdělávání, a zejména jazykovou přípravu, abychom mohli věřit, že zde pracují specialisté na evropské úrovni, kteří budou schopni poskytovat adekvátní služby evropským občanům. Vedení knihoven a také jejich provozovatelé by měli své pracovníky motivovat k celoživotnímu vzdělávání a zároveň jim vytvořit takové podmínky, aby si pracovníci knihoven mohli svou kvalifikaci průběžně doplňovat. Bohužel i tady průzkum vypovídá o tom, že podpora v řadě knihoven je nedostatečná (žádná), ba dokonce není výjimkou, že aktivní snaha pracovníka zvyšovat si kvalifikaci naráží na nezájem, nebo dokonce odpor nadřízeného či zřizovatele.

Ale abychom neviděli všechno jen černě... V našich knihovnách pracuje celá řada vzdělaných a kompetentních pracovníků, mnoho velmi silně motivovaných kolegů zvyšování vlastní kvalifikace věnuje podstatnou část svého volného času; velká část managementu knihoven si uvědomuje význam vzdělávání svých pracovníků a podporuje je. Disponujeme strukturou vzdělávacích center, která jsou finančně podporována a mají již dost zkušeností se vzdělávací činností pro region, jemuž slouží. Významné aktivity v oblasti profesního vzdělávání vyvíjejí i profesní sdružení, především SKIP, jehož jedna sekce se problematice vzdělávání přímo věnuje. Jsme schopni a často i ochotni přebírat a implementovat dobré zahraniční zkušenosti. Máme tedy velmi dobrý potenciál. Jde jen o to, zda ho dokážeme využít.

© 2000-2004 Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové · pujcovna@svkhk.cz
· knihovna@svkhk.cz · studovna@svkhk.cz · <http://www.svkhk.cz>